

УДК 658.14.17

Лапіна І.С., к.е.н., доцент

Лопатко К.М.

Одеського національного економічного університету

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В статті розглянуто економічну сутність такого поняття, як фінансова стратегія підприємства. Систематизовано погляди різноманітних дослідників та економістів як вітчизняних, так і зарубіжних на сутність визначення «фінансова стратегія». Виділено найбільш широке та всеохоплююче визначення. Охарактеризовано сутнісні риси фінансової стратегії підприємства. Визначено місце та роль фінансової стратегії в загальній системі управління підприємством та серед інших функціональних стратегій.

Ключові слова: стратегія підприємства, фінансова стратегія підприємства, довгострокове планування, функціональна стратегія підприємства, фінансові ресурси підприємства, фінансова діяльність.

Лапина И.С., Лопатко К.Н.

ФИНАНСОВАЯ СТРАТЕГИЯ: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И МЕСТО В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В статье рассмотрена экономическая сущность такого понятия, как финансовая стратегия предприятия. Систематизированы взгляды различных исследователей и экономистов как отечественных, так и зарубежных на сущность определение «финансовая стратегия». Выделено наиболее широкое и всеохватывающее определение. Охарактеризованы сущностные черты финансовой стратегии предприятия. Определено место и роль финансовой стратегии в общей системе управления предприятием и среди других функциональных стратегий.

Ключевые слова: стратегия предприятия, финансовая стратегия предприятия, долгосрочное планирование, функциональная стратегия предприятия, финансовые ресурсы предприятия, финансовая деятельность.

Lapina I.S., Lopatko K.M.

FINANCIAL STRATEGY: ECONOMIC ESSENCE AND ROLE IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF ENTERPRISE

The article considers economic substance such thing as a financial strategy of the company. Systematized views of different scholars and economists, both domestic and foreign to the essence of the definition of "financial strategy". Highlight the most extensive and comprehensive definition. The characteristic features of the financial strategy of the company. The place and role of financial strategy in the overall management of the company and other functional strategies.

Keywords: business strategy, financial strategy of the company, long-term planning, the functional strategy of the enterprise, the enterprise financial resources, financial activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Економіка України на сьогоднішній день перебуває під впливом негативних факторів, що впливає на стан та особливості функціонування вітчизняних підприємств. В таких умовах компаніям вкрай важливо підтримувати конкурентоспроможність, досягати та забезпечувати необхідні темпи економічного зростання, платоспроможності та створити умови для стабільного й стійкого функціонування. Все це нерозривно пов'язане з фінансами, тому на сучасному етапі все більше підприємців розуміють необхідність розумного та обґрунтованого управління фінансами та фінансовою діяльністю.

Ефективним інструментом перспективного управління фінансовою діяльністю компанії, яке підпорядковане досягненню цілей розвитку в умовах змін ринку, виступає фінансова стратегія, що й викликає привабливість та актуальність дослідження її сутності та ролі в загальній системі управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Огляд сучасної економічної літератури показав, що різноманітним аспектам фінансової стратегії підприємства присвячено чимало досліджень вітчизняних та зарубіжних економістів. Так, наприклад, теоретико-методологічні аспекти стратегічного фінансового управління досліджували такі вчені, як І. Ансофф, І. Бланк, А. Гриньов, О. Ястремська, Л. Радова, М. Портер, В. Савчук. Питання сутності фінансової стратегії та процесу її формування досліджувалися також І. Балабановим, В. Герасимчуком, І. Герчиковою, М. Міллером, Л. Павловою, В. Пономаренком, В. Пріваловим, О. Пушкарем, О. Стояною, А. Томпсоном, Е. А. Уткіним, З. Е. Шершньовою, О. Шереметом. Проблема формування ефективної стратегії підприємством приділяють увагу науковці: Мельник Д. Л., Барінов В. А., Лиспук О. В., Лукіна Ю. В., Масленников О. Ю., Минцберг Г., Куниг Дж. Б., Веснин В. Р. та ряд інших.

Вони внесли вагомий вклад до теорії і практики формування фінансової стратегії підприємств. У їх роботах проаналізовані різноманітні аспекти побудови фінансової стратегії підприємств в умовах командно-адміністративної, кризової, перехідної та ринкової моделей економіки. В той же час подальші перетворення в економіці України роблять необхідним більш глибокі дослідження сутності фінансової стратегії, що обумовлює актуальність даної теми дослідження.

Мета статті. Основною метою даної статті є розгляд та систематизація існуючих підходів щодо визначення сутності поняття «фінансова стратегія підприємства» з виділенням найбільш повної та всеохоплюючої дефініції, характеристика основних сутнісних характеристик фінансової стратегії підприємства та визначення її місця в загальній системі стратегічного управління підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фінансова стратегія підприємства займає одне із головних місць у стратегічному менеджменті підприємства, який являє собою систему стратегій різного типу, що формується та розробляється підприємством на визначений період часу з урахуванням специфіки функціонування і розвитку даного підприємства з метою досягнення поставлених цілей.

Огляд економічної літератури свідчить, що на сьогодні не сформульовано єдиного визначення сутності поняття «фінансова стратегія». Кожен дослідник пропонує власне визначення, розглядаючи фінансову стратегію з різних точок зору. Нижче систематизовано погляди різних економістів на сутність поняття фінансової стратегії (табл.1).

Таблиця 1

Перелік трактування поняття «фінансова стратегія підприємства»

Автор	Визначення	Ключове поняття у визначенні
Давидова Л.В. [3]	Фінансова стратегія – це один з найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, що забезпечує всі основні напрями розвитку його діяльності та сприяє реалізації основної стратегічної мети - максимізації добробуту власників.	Забезпечення максимізації добробуту власників
Хомініч І.П. [12]	Фінансова стратегія - це узагальнююча модель дій, необхідних для досягнення поставлених стратегічних цілей в рамках загальної місії на основі створення, розподілу, використання і координації фінансових ресурсів компанії.	Досягнення стратегічних цілей компанії
Корепанов Д.В. [12]	Фінансова стратегія - це система дій в області фінансів з розробки і досягнення цілей організації.	
Гранді Т., Ворд К. [12]	Фінансова стратегія – це процес, який приводить у відповідність зовнішні джерела фінансових ресурсів зі стратегією корпоративного становлення, розвитку і розширення.	Механізм забезпечення відповідності джерел ресурсів до цілей підприємства
Макаренко П.М. [8]	Фінансова стратегія – це довготерміновий фінансовий план розвитку діяльності підприємства для досягнення певної мети. Вона окреслює основні шляхи, за якими потрібно рухатися суб'єкту господарювання для забезпечення поставленої мети.	Довготермінова програма розвитку підприємства

Станіславик Є.Н. [13]	Фінансова стратегія – це стратегія, метою якої виступає підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги.	Забезпечення підвищення вартості підприємства
Лукіна Ю.В. [7]	Фінансова стратегія – це стратегія, метою якої є підвищення багатства власника підприємства.	Забезпечення підвищення багатства власника підприємства
Поддєрьогін А.М. [10]	Фінансова стратегія – це стратегія, що включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання.	Методи та практика формування та планування фінансових ресурсів підприємства
Дикань Л.В. [4]	Фінансова стратегія – це стратегія, що спрямована на управління його фінансовими ресурсами.	Управління фінансовими ресурсами підприємства
Семенов А.Г. [11]	Фінансова стратегія – це генеральний план дій щодо забезпечення підприємства грошовими коштами.	Забезпечення грошовими коштами
Ансофф І. [14]	Фінансова стратегія – це комплексне управління всіма активами і пасивами підприємства.	Управління активами і пасивами підприємства
Немцов В. Д. Довгань Л. Є. [9]	Фінансова стратегія – це стратегія формування фінансових ресурсів, яка охоплює питання їх ефективного розподілу і використання, забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, вдосконалення структури управління фінансовою діяльністю тощо.	Забезпечення механізму ефективного формування фінансових ресурсів підприємства
Іванов І.В., Баранов В.В. [5]	Фінансова стратегія – це детально пророблена концепція залучення і використання фінансових ресурсів підприємства, включаючи конкретний механізм формування необхідного обсягу фінансування за рахунок різних джерел і форм, а також механізм ефективного вкладення цих ресурсів в активи підприємства.	Забезпечення механізму залучення й використання фінансових ресурсів підприємства

Таким чином, ми бачимо різноманітність поглядів на сутність фінансової стратегії підприємства серед різних науковців. Деякі розглядають її у широкому розумінні, пов'язуючи з фінансовою політикою та плануванням; окремі окреслюють вузьке значення, розглядаючи її лише як механізм залучення й використання фінансових ресурсів; частина науковців взагалі зараховують фінансову стратегію до плану управління діяльністю окремого підрозділу; інші трактують лише як засіб підвищення добробуту власників та максимізації вартості всього підприємства.

Однак, на мою думку фінансова стратегія підприємства є значно ширшим поняття, що охоплює всі перелічені аспекти й одночасно виступає ефективним інструментом перспективного управління усією фінансовою діяльністю організації, підпорядкованого реалізації цілей загального її розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаної з цим невизначеності.

Найбільш повним є визначення І. О. Бланка, який характеризує фінансову стратегію, «як одну з найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, яка забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного корегування напрямів формування і використання фінансових ресурсів при зміні умов зовнішнього середовища» [2].

Дуже важливим в розумінні сутності фінансової стратегії є виділення її основних характеристик. І.О.Бланк в своїй роботі виділяє, що фінансова стратегія [2]:

- одна із видів функціональних стратегій підприємства;
- найважливіша в системі функціональних стратегій;
- забезпечує охоплення всіх основних напрямків розвитку фінансової діяльності та фінансових відносин підприємства;
- формує специфічні фінансові цілі довгострокового розвитку підприємства;
- забезпечує вибір найбільш ефективних напрямків досягнення фінансових цілей підприємства;

- враховує і адекватно реагує на зміни зовнішніх умов фінансової діяльності підприємства;

- забезпечує адаптацію до змін умов зовнішнього середовища шляхом корегування напрямків формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Окрім цього, слід зазначити, що фінансова стратегія допомагає у визначенні загрози з боку конкурентів та виборі фінансових дій для досягнення конкурентних переваг; встановлює відповідність між діями та матеріальними можливостями підприємства; грає значну роль у здійсненні фінансового контролю за діяльністю підприємства; забезпечує створення та використання стратегічних резервів підприємства.

Тобто фінансова стратегія на сьогодні є невід'ємною складовою успішного функціонування будь-якого підприємства.

Визначення сутності фінансової стратегії супроводжується характеристикою її ролі та місця в загальній системі управління підприємством.

Що стосується місця фінансової стратегії в системі управління підприємства, то вона є складовою частиною загальної стратегії та завжди узгоджується з її цілями та напрямками. У той же час, вона є особливою областю фінансового планування і впливає на загальну стратегію розвитку підприємства. Зміна ситуації на ринку спричиняє за собою коригування фінансової, а потім і загальної стратегії організації. Багато вчених навіть визначають фінансову стратегію як базову, що забезпечує реалізацію усіх інших стратегій підприємства. Так, наприклад, М. Куркін вважає, що в загальній системі розвитку підприємства фінансова стратегія є базовим елементом, який забезпечує ефективне функціонування інших стратегій підприємства [6]. Таку ж думку висловлюють В. І. Аранчій та О. П. Зоря, що вважають фінансову стратегію підприємства компонентом базової стратегії, яка «забезпечує за допомогою фінансових інструментів, методів фінансовою менеджменту тощо реалізацію будь-якої базової стратегії; метою якої є ефективне використання фінансових ресурсів та управління ними» [1].

Поряд з іншими функціональними стратегіями підприємства (маркетингової, виробничої, інноваційної та ін.), фінансова стратегія є самостійною, виконуючи покладені на неї функції. Взаємозв'язок фінансової стратегії з іншими стратегіями функціонального рівня схематично можна зобразити наступним чином (рис. 1).

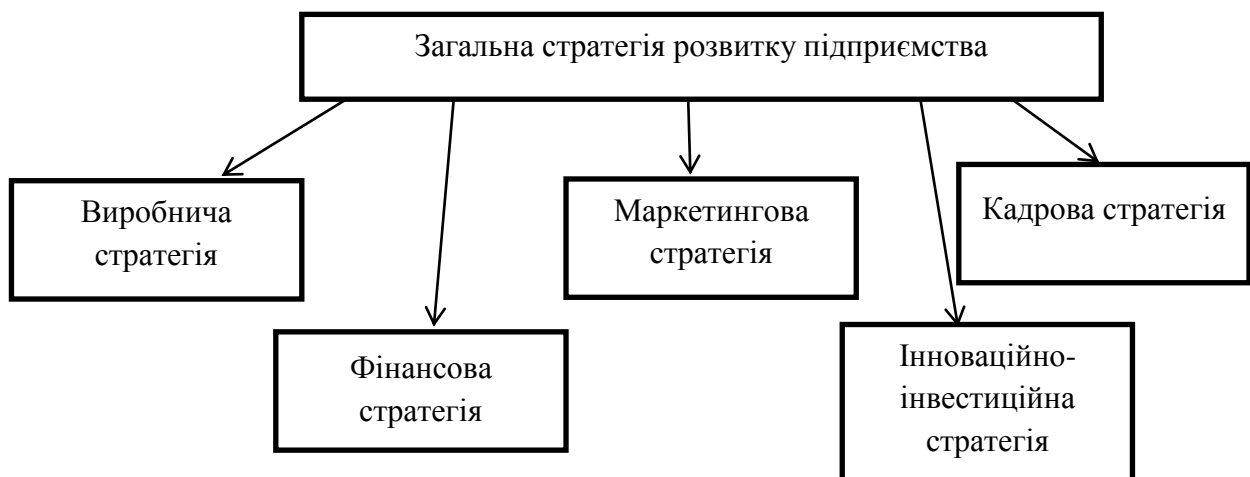

Рис. 1. Взаємозв'язок фінансової стратегії з іншими функціональними стратегіями підприємства.

Саме фінансова стратегія є засобом для забезпечення життєдіяльності та способом реалізації загальної мети підприємства, яка включає в себе: формування, планування, облік, аналіз та контроль за фінансовими ресурсами фірми. Вона узгоджується із

завданнями та напрямками загальної стратегії розвитку підприємства і повинна корегуватися при зміні екзогенних чи ендегенних чинників.

Висновки. Отже, слід відмітити, що розкриття сутності визначення «фінансова стратегія підприємства» має не завжди точне й однобічне пояснення, що пов'язане з різноманітними підходами авторів, їх розумінням базових понять, точкою зору на економічні процеси та особливості функціонування підприємств.

Проведений аналіз різноманітних джерел дозволяє стверджувати, що фінансова стратегія є головною в управлінні фінансами підприємства, і без її належного формування суб'єкту господарювання дуже важко вирішувати фінансові проблеми під час здійснення виробничо-господарської діяльності в сучасному конкурентному ринковому середовищі.

Фінансова стратегія є невід'ємною складовою та надзвичайно важливим елементом у стратегічному управлінні компанії, яка повинна узгоджуватись і відповідати цілям, напрямкам, завданням формування загальної стратегії розвитку підприємства. Вона дає можливість сформувати фінансові резерви підприємству, як засобу для протистояння можливим змінам зовнішнього середовища. За допомогою даної стратегії можна оцінити результати поточної роботи та визначитися керівництву підприємства у майбутніх напрямках діяльності.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І. Фінансова стратегія в системі управління підприємством / В.І. Аранчій, О.П. Зоря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 156–159
2. Бланк І. О. Фінансова стратегія підприємства: [монографія] / Бланк І. О., Ситник Г. В., Корольова – Казанська О. В., Ганечко І. Г. ; за заг. наук. ред. І. О. Бланк. – К.: КНТЕУ, 2009. – 147 с.
3. Давидова Л.В. Фінансова стратегія к фактор економічного зростання підприємства / Л.В. Давидова, С.А. Ільмінська // Фінанси і кредит. - 2004. - № 30, с.5-8;
4. Дикань Л.В. Стратегічне управління фінансовими ресурсами промислового підприємства / Л.В. Дикань // Фінанси України. – 2008. – № 3. – С. 12-18.
5. Иванов И.В., Баранов В.В. Финансовый менеджмент: Стоимостной подход. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2010. – 504 с.
6. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: монография / Н. В. Куркин. – Д.: АРТ-ПРЕСС. 2004. – 452 с
7. Лукіна Ю.В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю.В. Лукіна // Фінанси України. – 2008. – № 3. – С. 113.
8. Макаренко П.М. Формування фінансової стратегії та її значення у конкурентному ринковому середовищі / П.М. Макаренко, В.І. Аранчій // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. – № 3. – С. 1-8.
9. Немцов В.Д. Стратегічний менеджмент / В.Д. Немцов, Л.Є. Довагнь. – К. : ТОВ «УВПК» «ЕксОБ», 2010. – 560 с.
10. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / Л.Д. Буряк, А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2010. – 384 с.
11. Семенов А.Г. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами / А.Г. Семенов, О.О. Єропутова, Т.В. Перехрест, А.В. Лисенко. - К.: КПУ, 2008. - 188 с.
12. Соколова Н.Н. Финансовая стратегия как важная составляющая общей стратегии компании / Н.Н. Соколова, Т.Н. Егорова // Фундаментальные исследования. – 2015. – № 2 (часть 12) – С. 2701-2704.
13. Станіславик Є.Н. Основи фінансового менеджменту / Є.Н. Станіславик. – М.: Ось-89, 2008. – 128 с.
14. Хрущ Н.А. Механізм формування та реалізації фінансової стратегії в системі управління підприємством / Н.А. Хрущ, А.В. Лісова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. - №5 (частина 2). – С.140-142.